

tauksen saa niin ikään kysymys, mitä tapahtui Venäjän Kaukoitään, aina Nahodkaan ja Vladivostokiin saakka, päätyneille suomalaisille.

FM Ilkka Jokipii ja VTT Sami Outinen vastaavat interaktiivisen tietokannan suunnittelemisesta ja toteuttamisesta, mutta valmistelevat myös siihen pohjavia, laajoja tieteellisiä tutkimuksia. Outinen erikoistuu Neuvostoliittoon loikanneiden suomalaisten lähtö- ja paluumotiiveihin. Mitkä sosiaaliset ja poliittiset syyt

vaikuttivat laajamittaisen siirtolaisuuden syntymiseen? Miten Suomeen palanneet loikkarit vaikuttivat yhteiskunnalliseen ilmapiiriin ja asenteisiin?

Tutkimushanke nojaa sekä Suomen että Venäjän arkistoissa säilytettyihin lähdeaineistoihin, joita ei ole aiemmin käytetty tai joita on käytetty vaillinaisesti. Avainroolissa ovat niin ikään muistelmat, kirjeet, päiväkirjat ja asiakirjat, joita tutkimushanke saa lahjoituksena yksittäisiltä kansalaisilta, perheiltä ja suvuilta.

Aleksi Mainio, FT, projektinjohtaja

Pohjaselvitys ennen digitoinnin aloitusta kannattaa

Kohtalainen hyppy tiedejulkaisupolitiikan syvään pätyyn. Näin päätoimittaja Anu Lahtinen kuvaili *Historialliselle Aikakauskirjalle* teetettävää pohjaselvitystä siirtymisestä Journal.fi-alustalle. Siirtymä on edessä vuoden 2021 aikana, sillä Kansalliskirjaston ylläpitämä Elektrapalvelu ajetaan alas lähivuosina.¹

Pohjaselvitys osoittautui todella tarpeelliseksi. Vaikka yleiset ohjeet digisiirtoa varten ovat toimivia, jokainen tiedejulkaisu on omanlaisensa. Niiden tilanteet sekä resurssit vaihtelevat merkittävästi, minkä vuoksi yksityiskohtaisia ja yleispäteviä ohjeita ei ole mahdollista antaa. Parasta on kartoittaa oman julkaisun lähtökohdat ennen digisiirron aloittamista.

Aiemmin digisiirtoja on saatettu toteuttaa verrattain pienillä budjeteilla ja resursseilla. Ensimmäiset digisiirrot ovat varmasti tuntuneet melkoiselta pimeästä hapuilulta. Ne on kuitenkin saatu vietyä kunnialla päätökseen, ja nyt useiden tiedejulkaisujen vanhoja artikkeleita on luettavissa Journal.fi-sivustolla.

Onneksi nykyisin tietoa sekä kokemuksia digitoinnista ja julkaisulisensseistä on eri tavalla saatavilla kuin esimerkiksi viisi vuotta sitten. Pohjaselvityksessä syntyi kuva siitä, että varhaisimmassa vaiheessa digisiirtoja toteuttaneet tiedejulkaisut toimivat pilottihankkeina, joiden ansiosta myöhemmin digisiirtoa tekevät lehdet ovat helpommassa asemassa. Saatavilla on neuvoja, ohjeistusta ja rahoitusta, jotka tukevat hankkeiden läpiviemistä.

Pohjaselvitystä varten keskustelin Kansalliskirjaston, Tieteellisten Seurain Valtuuskunnan, Suomen Akatemian ja Suomen tiedekustantajien liiton edustajien kanssa. Lisäksi saimme neuvoja hiljattain digisiirron toteuttaneilta tiedejulkaisuilta. Tämä apu oli hankkeemme kannalta erittäin arvokasta. Muiden tie-

dejjulkaisujen kokemusten perusteella oli mahdollista muodostaa kokonaiskuva siitä, miten hankkeen kanssa kannattaa edetä.

Usein keskustelujen alkuun kerroin, että pohjaselvityksen tavoitteena on antaa *Historiallisen Aikakauskirjan* hallitukselle ja toimitukselle kuva siitä, miten hanke vedetään tehokkaasti läpi. Tällaisessa hankkeessa voi tulla vastaan yllätyksiä ja haasteita, mutta pohjaselvityksen avulla niihin on mahdollista varautua ennalta.

Historian opinnoista on ollut paljon apua digisiirtohankeissa. Pohjaselvitys ja hankkeen edistäminen edellyttävät tiedonhakua, lähdekritiikkiä ja kokonaiskuvan muodostamista toisinaan mutkikkaastakin kokonaisuuksista. Kaikkia näitä taitoja tarvitaan myös historianitutkimuksessa. Työssäni yhdistyvät myös tiedonlöytämisen ilo ja havaintojen tekeminen, mikä on varmasti monelle historioitsijalle tuttua arkistotyöskentelystä.

Digisiirtoasiat ja avoin julkaiseminen ovat erityisen ajankohtaisia Elektra-palvelun alasajon vuoksi. *Historiallisen Aikakauskirjan* kohdalla digitoitava aineisto on laaja, sillä varhaisimmat numerot ovat vuodelta 1903. Digisiirto sisältää aineiston digitoinnin lisäksi myös julkaisusopimusten päivittämisen kirjoittajien kanssa. Näistä mittavampi urakka on julkaisusopimusten päivitys, joka on toivottavasti alkanut tämän numeron tullessa julki.

Lisäksi on otettava huomioon hankkeen käytössä olevat resurssit sekä digitoidun aineiston käyttäjävälisyyttä. Tavoitteena on saada *Historiallisen Aikakauskirjan* vanhat numerot yhdelle alustalle luettaviksi ja parantaa niiden saavutettavuutta. Vuoden lopussa näemme, miten tässä onnistutaan.

Helena Laukkoski

1. Ks. Esimerkiksi Jyrki Ilva, Kun Elektrasta aika jättää. *Tietolinja* 2020(1) <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020050324723> (11.5.2021)